



פסטיבל ריקודי חדר 2023, ענת שמגר משתתפת ב־*Tunezoom Observatory* מאת ליסה נלסון, צילום: נטשה שחנס
Room Dances Festival, 2023. Anat Shamgar participates in Lisa Nelson's *Tunezoom Observatory*, photo: Natasha Shakhnes

התבוננות, כיוון והתנסות בעבודתה של ליסה נלסון

ענת שמגר

של ליסה נלסון, וביצירה דרך אימפרוביזציה, חקר גוף, תנועה ומופע.

המופעים, בתיאטרון הזירה בירושלים ובתיאטרון התיבה ביפו, היו מפגש חי שחשף את דרך העבודה שפיתחה ליסה נלסון – Tuning Scores – כדרך שמהווה אמצעי ליצירת מופע. הסקור לשיטתה של נלסון הוא למעשה הצעה לצורת מחול ייחודית שחושפת את המנגנון שלה והקשר בין אותו מנגנון למופע.

בפסטיבל ריקודי חדר 2023, עלתה לבמה עבודתה של ליסה נלסון, *Tunezoom Observatory*, בפורמט של הקרנת זום – מופע אימפרוביזציה המורכב מתשעה משתתפות ומשתתפים. פורמט הזום היה פלטפורמה למופע משותף (קולבורציה) של תשעה אומניות ואומני מחול ממקומות שונים בעולם. לכולם היכרות והתנסות חיה מוקדמת ב־*Tuning Scores*, פיתוחה

היא מביאה התמודדות עם שאלות כמו מה הוא מחול? ומכוננת לצפייה בקומפוזיציה בזמן שהיא נוצרת. הקהל שותף למנגנון היצירה, להיעשות היצירה, לנסיבות ולהשלכות שלהן. למרות שפורמט הזום זקוק לתיקונים והשלמות, וגם מימוש הטכנולוגיה אינו במיטבו, התגלתה צורה חדשה שמאפשרת יצירה משותפת, פורצת את המוכר ונושאת אותנו (המשתתפים והקהל) לדבר חדש.

מסך - במה - קולאז'

במופע עצמו, הזום פרוש על מסך גדול כלוח משחק. נפתחות משבצות כ"חדרים", אליהן יכניסו גוף, פעולה, דימוי ויזואלי, תנועה, מקום ותמונה. מספר המשבצות במסך משתנה כמספר המשתתפים בכל רגע - לעיתים הרכב מצומצם, לעיתים גדול (כאשר כל המשתתפים לוקחים חלק). כל דימוי פרטני יכול לשנות או להשתנות ביחס לדימוי משותף המצטבר מכלל הדימויים. גוף מביא נוכחות, דימוי ומחשבה. תנועת גוף וסביבת גוף הם משתנים שווים בתנועה שבמסך. היוזמה מתחלפת בין המשתתפים, כולם צופים ביחסים המשתנים בין המשבצות והמסך השלם, בדומה לקולאז' שמתהווה בריזמית ובזמן שקורה. התמונה מתפצלת ומתאחדת, מתפרקת ומצטרפת. זו צפייה דינמית ורבי-חושית.

קריאות

תוך כדי המופע נשמעות קריאות כמו "עצירה", "החלפה", "היפוך", "מיעוט", "חזרה", "דיווח", "כניסה", "רברס", "שהייה", "סיום פרק", "התחלה מחדש" וכדומה. מילות עריכה וארגון שמכוונות ומראות את ההתרחשות. אנחנו עוקבים אחרי התנהגות של דימוי כלשהו דרך התנועה שלו. תנועה ספונטנית, אינטואיטיבית, שלעיתים נעשית בעיניים עצומות. קריאות העריכה נשמעות בתוך ההתרחשות וכלפיה, כמו ערוצי חשיבה שונים שנפגשים בגוף אחד. מנכחים יוזמה, גילום ועריכה כאופציות שונות, כמחשבה רב-קולית. קריאות של המשתתפים כלפי עצמם, ביניהם וכלפי הדבר שמתהווה. הקריאות מכניסות תקשורת ורבולית, שמגלה מנגנון עריכה, וחושפת קומפוזיציה בזמן שהיא מתהווה. הקריאות מתערבות, עורכות, משנות את מה שקורה ומגלות מה יכול לקרות. אנחנו כמשתתפים עדים להשלכות פעולה או קריאה לעריכה בתמונה השלמה. לכל קריאה אופציות רבות לגילום, והצופים יהיו עדים לאופציה שנבחרה רק בתוצאה הסופית. הבחירות זורמות ומתהוות בתנועה. הצפוי נהיה לא צפוי, ולהיפך. זו קומפוזיציה של הלא-צפוי, שבונה את ההיגיון שלה דרך רשת תקשורת של קריאות. השינוי או הקריאה תמיד לא צפויים, אך הם הרשת שמנתבת את הצפייה, כמו את הקומפוזיציה.

היוזמה לקריאת עריכה היא צורך שעולה ביחס למה שאנחנו רואים. תשומת הלב של המשתתפים נדרכת להשתנות מתמדת, מורכבת. ועם זאת, נינוחה ומשחקית. יש זמן להתבונן כדי להבין את ההצעה שמתפתחת, לתת להיגיון לצוף ולעקוב אחרי הנרטיב שנוצר. לעיתים בכל משבצת אירוע אחר, ולעיתים נוצרת תמונה אחידה. המבט מתמשך, כששדה הראיה שלנו משוטט בין המשבצות או עוקב אחרי פרט אחד. זו חגיגה של חוש הראיה כרבי-חוש. העדות הכפולה לקריאות הארגון ולהתרחשות, נותנת מקום וזמן לדמיון של המשתתפים והקהל, לקחת חלק בדימוי ובבחירה. השאלות מה יקרה, מה יכול לקרות ומה הקהל רואה, מטעינות את הצופים בסקרנות וציפייה כלפי העתיד לבוא. זו הוויה של משחקיות עם דריכות ודחיפות כלפי הלא-צפוי. דחיפות כלפי המורכבות של המנגנון. אך יחד עם זה, התרה להקשבה, סבלנות, משחקיות, אמון בכללי המשחק ובקבוצה.

הסקור (Score)

ליסה נלסון פיתחה את ה-Tuning Scores, כמנגנון תקשורת במופע אימפרוביזציה קבוצתי. קריאות ורבוליות מזמינות כל משתתף לפעול באופן שווה כפרפורמר, כיוצר המכוון את ההתרחשות וגם כמתבונן. זה מנגנון שמכוון לקומפוזיציה, קומוניקציה של פרקטיקה וחקירה בזמן מופע. מנגנון פתוח וממוקד, הבונה קומפוזיציה ספונטנית שאנחנו עדים לה תוך כדי השתתפות. הבחירות של המשתתפים חושפות את הצורה ומניעות את הריקוד.

הפעלת הסקור היא הבסיס למופע. המשתתפים מתבוננים, מציעים חומר ומשחקים איתו. מראים אחד לשני איך תופסים את החומר, איך הוא משתנה כשמתפנים להתבונן בו, איך נתפסים הגוף והסביבה שלנו, כששני הדברים נמצאים בתנועה ויחסי גומלין. ההנעה שבאה מתוך קריאת הגוף לסביבה וההיפך, ובין המשתתפים האחרים. הסקור למעשה מחייב את הצופים והמשתתפים להתבונן בהתרחשויות ולערוך אותה עם יוזמות נוספות. הוא מחדד, מדריך ומניע את תשומת הלב, שהיא האמצעי להתבוננות, מודעות ללמידה (מה אנחנו עושים) ולפעולה.

כמהלך של עריכה, הסקור מפנה אותנו לעיסוק בחומר, לתנועת החומר בין קונקרטי למופשט. הוא לא מסיים או מגביל תחום או סגנון עיסוק, אלא ממשיך ופותח אותו למה שיכול לקרות. המבט מופנה קדימה, להווה המתמשך בין עבר-הווה-עתיד, אל הפוטנציאל שחבוי ברגע, אל הטרנספורמציה והמודעות אליה. הסקור מניע אותנו דרך "זום-אין" ו"זום-אאוט", כדרך של תפיסה ועיבוד. התבוננות ותפיסה, דמיון ופעולה הם כלים שווים בלוח המשחק.

לאפשרויות שעולות בדמיון שלו כצופה, כשהוא עד לבחירות של הרקדנים.

נלסון בריקודי חדר

ההתנסות בדרך העבודה של ליסה והעבודה איתה, היו תמיד השראה, עזרה ותמיכה לדרך העבודה שלי. הכרתי את ליסה נלסון בתחילת שנות ה-90, כשעמוס חץ הזמין אותה לראשונה להופיע בפסטיבל ריקודי חדר. אני הופעתי באותו פסטיבל עם

ליסה נלסון, אומנית מחול אמריקאית, חיה בוורמונט, יוצרת מחול ופרפורמרית פעילה משנות ה-70. יצירתה עוסקת בקומפוזיציה, בשיתוף פעולה עם אומנים שעניינם מופנה לתפקיד החושים ולהתבוננות על תנועה בתוך מופע. עבודת החושים כפרקטיקה ומניע (מוטיבציה), והתבוננות בתנועה כעניין וכפעולה, הם מפתחות מרכזיים לדרך העבודה שלה ולבחירת הפרטנרים איתה היא מופיעה.

היא גדלה בניו יורק של שנות ה-60. בילדותה למדה טכניקות ופרטואר של מחול מודרני ובלט קלאסי בביה"ס ג'וליאד. לאחר מכן, בבניטון קולג', וורמונט, פגשה שיטות עבודת גוף אחרות, שיטות אימפרוביזציה, ופרטנרים חשובים שהפכו יחד את עולם המחול, ופיתחו הצעות ייחודיות שונות. הוויה של תמיכה ועניין משותף זיכתה את עולם המחול בכמה מתנות גדולות, שעדיין נוכחות ומפרות את דרכיו. נלסון ניסחה את דרך העבודה שלה מתוך התנסות וחקירה דרך צילום וידאו, שיטות גוף סומאטיות, ומתוך הניסיון שלה כרקדנית יוצרת.

נלסון מרבה להופיע בעולם, ללמד את דרך עבודתה ב־*Tuning Scores*, בסדנאות, ובמופעים של שיתופי פעולה עם אמנים שונים. היא עורכת את כתב העת *Contact Quarterly* לריקוד בינלאומי ואימפרוביזציה משנת 1976. את מהלך עבודתה מאפיינים שיתופי פעולה מתמשכים, ביניהם, סקוט סמית, קארן נלסון, דניאל לפקוב, קתי וייס ואחרים, ושותפות מתמשכת בריקוד ובחיים עם סטיב פקסטון.

מספר קבוצות בעולם מתרגלות ועובדות בשיטתה באופן קבוע. מזה 10 שנים ליסה עובדת על הוצאת ספר ומשחק שמדגימים את דרך העבודה שפיתחה. בקרוב, נוכל ליהנות מהניסוח המעובד שהיא שוקדת עליו יחד עם בטיסט אנדריאן (Andrien) ופולורנס קורין (Corin), שניהם עובדים בהוצאת ספרי מחול קונטראדנס בבריסל (Contredanse Editions').

גיוון המשתתפים ובמידת ההיכרות ביניהם מחדד את תפקיד המנגנון (הסקור) בניתוב הקבוצה. הוא מארגן ומנסח מהלך מורכב ורב־שכבתי – לפרקטיקה אחת. המשתתפים לא צריכים להכיר אחד את השני, אלא את הסקור. הכללים מנתבים להקשבה, רעיוניות וחדווה הקבוצתית. כל אחד צופה בדבר ורואה איך הוא משתלב, תורם לאסתטיקה המתהווה. איך הקבוצה משפיעה עליו ולהיפך. שיתוף הפעולה מגלה בחירות אסתטיות, שמביעות את התשוקה לחבר את ההתנסות של המשתתפים לקומפוזיציה מיידית ומשותפת. לגלות את עצמם דרך ההקשבה לקבוצה. להיות נתונים ללא ידוע דרך הובלת הקבוצה. זו שותפות במציאות משתנה, כמפעילים, פועלים ומופעלים, נתונים לנסיבות משותפות, מגלמים ומגלים את דרך הפעולה בתוך הנסיבות.

גוף

בדומה להמצאות אחרות בתחום המחול, ההצעה של ליסה נלסון כוללת גישה משולבת כלפי הגוף והיצירה. דרך ריקוד נבנה גוף שיכול לרקוד אותו. ריקוד בונה גוף, כמו שגוף בונה ריקוד. הריקוד והלימוד הגופני שלובים באותו עניין וניזונים דרך המוטיבציה הריקודית. הפרקטיקה של ה־*Tuning* משלבת גישה לפרקטיקה גופנית (איך הגוף לומד, משתכלל, ומגלם תנועה), ופרקטיקה יצירתית (איך אנחנו בוחרים ובונים הגיון של תוכן, צורה ומופע). בטיונינג סקור (*Tuning Scores*), כשמו, ההתכווננות (*Tuning*) היא מטבע מרכזי (פעולה בסיסית), שמגדיר את צורת העבודה ואת המשמעויות שלה.

זום

הזום מחדד את הפן הוויזואלי של העבודה כמו גם את הבו־זמניות שלה. פורש אותנו על לוח אחד שכולנו פותחים וסוגרים. קולאז' של תמונה מצטברת, נאספת, מתפרקת ומשתנה. תנועת תשומת הלב מאירה ומגלה אותנו כגוף אחד, שנתון להשפעה והובלה הדדית. אך המבט המשותף לנו הוא על הלוח שמחוץ לנו. אנחנו נוכחים, אך גם פועלים או מפעילים את הקולאז' כאספקלריה ורפלקציה של הקומפוזיציה המשותפת. הפן הוויזואלי־פלסטי מודגש, כשהתלת־מימדי נדחס לתוצר דו־מימדי. תוצר אחר מעצמו. אחר ונפרד מהמשתתפים בו.

קהל

הקהל שותף להיעשות דרך צפייה. ההתרחשות נפתחת להשתתפות הקהל כעד למשחק המשוכלל של דמיון המשתתפים. הקהל מתבונן במשתתפים, אך גם מתבונן בדמיון שלו. הוא עד

אימפרוביזציה זו כותרת רחבה לקומפוזיציה ספונטנית, קומפוזיציה בזמן אמת – מופע אלתור. אנחנו חיים תמיד בין תוכנית ונסיבות לא צפויות, בין החלטות מראש ותגובות רפלקסיביות ואינטואיטיביות. בחירה בקומפוזיציה דרך אימפרוביזציה משקפת עניין בבחירת דרכים פתוחות להיווצרות צורה. אנחנו מייצרים מלכודות לתפיסה או למסגור צורה, כדי להגיע לפואטיקה של גוף ודמיון, לשפה תנועתית ולארגון.

בחירה באימפרוביזציה מציעה את תהליך גילוי הצורה בתוך מופע. זו בחירה שדורשת להתמודד עם השאלה איך נוצרת צורה. איך עוקבים אחרי צורה. מציאת אסטרטגיות, מגבלות, תכנים או מסגרות שיגלו את הריקוד, שאנחנו רוצים לרקוד, היא חלק מגיבוש תוכנית המופע. מתודולוגיה, סקור, מבנה, מגבלה, מסגרות או מושגים יוצרים את הבהירות והשקט, הדריכות וההקשבה המותאמים למופע כזה.

השותפה שלי באותן שנים – עירית עמאר. שתינו היינו בראשית ניסוח דרכי העבודה שלנו לקראת מופע אימפרוביזציה, והחיבור לליסה נלסון היה קל, טבעי וזורם.

זכינו להכיר את ליסה – רקדנית ייחודית מרתקת, אומנית מופע ויוצרת. המופע כלל שני סולואים קצרים, בשניהם בלטו תמצות ועושר של יצירה, תנועה שהיא יומיומית, אישית ווירטואוזית, טוטאליות של צורה ומבע, רגישות ומשחקיות. היינו מוקסמות. ליסה גילמה את כל מה שרצינו לראות ולעשות: רקדנית-אומנית שמבטלת את ההפרדה בין יוצר ומבצע, ששפת התנועה שלה נובעת מגוף, ידע גוף וחקירה. אסתטיקה של האנושי, האישי והאחר, משוחררת מקונבנציה ומובנת.

בין שני הסולואים, ליסה ביקשה ממני ללמוד חלק נוסף בעיניים עצומות – משפט תנועתי שהיא בנתה ולא ראיתי. משך הקטע היה זמן למידת התנועות דרך מגע והקשבה. זכורה לי בגוף חוויית הלמידה בעיניים עצומות מול קהל. זה אמנם מצב פתוח וחשוף, אך נתון בהתכוונות, ממוקד ובעל מוטיבציה התנהגותית ומודעת. לסיום המופע, ליסה הזמינה את עירית ואותי לקטע אלתור פתוח, בו ביקשה מהתאורן לכבות את האור לאחר 7 דקות, כקיו (סימן) זמין ופשוט לסיום. העניין בקומפוזיציה דרך אימפרוביזציה היה העניין שעירית ואני היינו שקועות בו. אהבנו ומצאנו איך אימפרוביזציה מזמנת קומפוזיציה, מזמנת אזורים של חופש וגילוי, היגיון שנובע מחקירת גוף והתבוננות. בנינו מבנים וסיטואציות לאלתור משותף. התמודדנו עם חמקמקות

הצורה והשבירות שלה. בסוף שנות ה-80, מופע אימפרוביזציה במחול לא היה מקובל בסביבתנו, והיינו חדורות מוטיבציה להשתלב בשדה המחול שהתעורר בארץ. שתינו היינו בוגרות החוג לתנועה באקדמיה. גדלנו על תפיסות החדשנות של שנות ה-50 וה-60, וחונכנו על ידי עמוס חץ לחשיבה חדשה וסקרנות גדולה כלפי מה שלא הכרנו. לאחר שסיימנו את הלימודים באקדמיה, שתינו נסענו ללמוד ולהתנסות בארה"ב, וכשחזרנו רצינו לקיים פה את מה שמצאנו שם, להביא את המחשבה הייחודית של אימפרוביזציה ושל רקדן-אומן-יוצר עצמאי. מצאנו בפסטיבל *ריקודי חדר* (שרק התחיל) במה להופיע במה שחפצנו, ודרך להמשיך לפגוש עולם.

שנה לאחר מכן, בביקורה השני בפסטיבל *ריקודי חדר*, ליסה נלסון באה עם קתי וייס (Cathy Weis), אומנית וידאו ומחול. המופע המשותף של שתיהן הביא מבט נוסף על היצירה של נלסון ועל הקשר בין תפיסה ויזואלית ובחירה תנועתית. במופע הן הזיזו טלוויזיות, שהקרינו רצף של דימויים ויזואליים ממקומות שונים והיו ערוכים מראש. זכורים לי פרפר מעופף, יד אוחזת בפטיש שמכה על מסמר, מים זורמים, חלקים מגוף נע וכדומה – צפייה בעולם דימויים חתוך, ערוך, משנה מקום. זה היה מופע שיוצר יחסים בין אימג'ים ומרחב, פועל או מופעל על ידיהם.

המופע הביא מורכבות צבעונית ויחידתית בריבוי אירועים קצרים מצולמים כחומרים ויזואליים. קתי וליסה זזו והזיזו את הטלוויזיות עם ארשת גופנית יומיומית ונוכחות פונקציונאלית. נוכחות שגרמה לי כקהל להרגיש שותפה. משתתפת בסקרנות שלהן כלפי מה שהן עושות. לימים הבנתי שהיה במופע גרעין של ניסוח והדגמה לגישה של ליסה למופע אימפרוביזציה, כיחסים בין דימוי ועריכה.

העין המצלמת בוחרת את החומרים, ועורכת אותם כקומפוזיציה בזמן ובמרחב. דימוי מקבל את התוקף שלו דרך הנוכחות שלו במרחב. האפשרות להכניס לתוך הריקוד את האירועים המצולמים, הייתה כמו מימד נוסף, מחובר וזר, למה שקורה על הבמה. מעניין להיזכר בעבודה הזו ביחס למופע זום שהיה ב*ריקודי חדר 2023*. במופע זום אנחנו מצלמים ומניעים את הדימוי המצולם. מי שמצולם בוחר מה מצטלם. היחסים בין המצלמה והמצולם יוצרים תפקיד כפול של צלם ומצולם. צלם ומצולם.

בשנת 1995, בביקורה האחרון, עמוס חץ הזמין את ליסה נלסון לעבוד עם קבוצת רקדנים מקומיים, ולהופיע איתם בפסטיבל *ריקודי חדר*. המופע נקרא *תצפיות* (Observations), שם

שמייצג את העיסוק בהתבוננות בנושא (תמה) וכפרקטיקה. צפייה והתבוננות היא הפעולה והדרך. כאן זכיתי להכיר ולהתנסות בדרך האימפרוביזציה הייחודית של ליסה פיתחה. לתרגל את הפרקטיקה של הקריאות (Tuning Scores) ולהופיע איתן. זו הייתה לי התנסות ראשונה באימפרוביזציה קבוצתית. ליסה הנחתה אותנו והשתתפה כאחת מאיתנו. היא חשפה את הפרקטיקה מזוויות שונות, כדרכי התנסות מגוונות באותם ערוצי חקירה. דרך תפקיד העיניים, דרך מגע, חישה, צורה, זיכרון והתבוננות למדנו את התכוונות הגוף, שיטתיות המחשבה – פרקטיקה של התבוננות, זיהוי ועריכה לאלתור משותף. הנוכחות של ליסה כרקדנית שותפה הייתה משמעותית. יכולנו לחוש את אופני הפעולה הייחודיים לה. לקבל את המסרים הלא-מילוליים. זכינו לעבודה מרוכזת שהמשיכה בערבי מופע, בבית ציוני אמריקה בתל אביב ובאולם לאו מודל בירושלים.

אחרי 1995 פגשתי את ליסה נלסון בביקורי החוזרים בניו יורק ובוורמונט, בסטודיו ובית המגורים של ליסה וסטיב פקסטון. נפגשנו בפוטסדאם, לונדון ובריסל, הופעות, סדנאות וביקורים אחרים. הזכות להיות בקשר קרוב עם ליסה היא זכות בשותפות, תהייה עמוקה מתמדת של העניין והאהבה המשותפת לעיסוק במחול. האישי והמקצועי, היומיום והעיסוק לא נפרדים, אלא שלובים בחיים עצמם כמו באמנות.

הקורונה

בזמן הקורונה, כשליסה זימנה קבוצת זום, היו כ-11 משתתפים, שחלקם הכרתי יותר ופחות וחלקם כלל לא. הייתה תחושת קירבה וחגיגה גדולה במפגש הזום דרך הסקור. בגלל נס המפגש באותה עת, כשהעולם היה בחרדת מגפה, ובזכות האופן שבו ליסה זימנה אותנו. היא הזמינה אותנו להשתתף במשחק שלה, בחום ובנדיבות האופייניים לה. כמו במשחק משותף, שכלליו ידועים אבל פתוחים להרפתקה מוחלטת, למדנו מה קורה כשהסקור קורה בזום. איך חישה עוברת בזום, איך גוף רואה ונראה. איך מתמודדים עם זה שאנחנו רואים את עצמנו. איך הגוף מתנהג במשבצת כשלעצמו, וביחס למשבצות האחרות. זו עדיין חידה בעיניי, איך נוצרת חוויית גוף ממשי בזום. ממשיות חוויית הגוף ותיפקוד החישה בזום דרך הסקור. איך הסקור מעיר את השתתפות החישה והדמיון דרך הזום. איך חולמים יחד.

מסתכלים על המסך עד שעולה בנו דימוי, אולי נצטרף ואולי לא. כל דימוי כרעיון הוא פוטנציאל עד שאנחנו מממשים אותו. יש הרבה יותר רעיונות מפעולות. הבחירה איזה רעיון לעשות ואיזה לא, עוזרת לנו להתמקם כלפי מה שקורה עם אפשרויות שונות. מאפשרת לנו להיות פחות אוטומטיים או נתונים להרגלים שלנו. אנחנו מצטרפים, מכניסים חומר וצורה

שעלו בדעתנו כשצפינו. החוויה בפנים תמיד שונה מהדימוי מבחוץ, כי הזמן מתמשך. אנחנו לומדים את מה שאנחנו עושים תוך כדי התבוננות או הקשבה למסך כולו. אנחנו יודעים שבכל רגע יכולה לבוא קריאה שמתערבת במה שאנחנו עושים – אולי היא תבוא מאיתנו. קריאה לשהות במה שעושים, להתחיל דבר חדש או לחזור אחורה למה שאנחנו זוכרים, כמו חזרה בזמן, לגעת בזיכרון. אנחנו דרוכים לקריאות האלה שיבואו מתוך צורך של אחד מאיתנו. הדריכות נעימה כי היא משחררת מאחריות ונותנת לנו להישאר "עוקבים" ולא "חושבים". יש לנו עניין בהמשכיות של הקומפוזיציה ובהיגיון שנוצר. כל הבחירות נכונות כאשר הן קורות מעצמן, מתוך הקשבה.

הזום הוא אמצעי, אבל גם אובייקט משותף שמתהווה בינינו. כולנו קשורים אליו, דרכו, בוחרים מה לעשות ביחס אליו. במופע רגיל המרחב משמש ככזה. בזום, בגלל חיבור המרחבים והפורמט הלא-ממשי, האפשרויות של המרחב אינסופיות. התנועה של המרחב והתנועה במרחב משתחררת לדמיון ואפשרויות המצלמה, וזו לוכדת גוף, מרחב ואובייקט כפוטנציאלים שווים. אנחנו מתייחסים למשבצת, לכניסה וליציאה ממנה, לחלקים שאנחנו בוחרים להכניס. להיות רק פיסה או חלק מדבר אחר. עין המצלמה ניבטת אלינו ואנחנו פועלים כלפיה. אנחנו מצולמים ומצלמים. הגוף שממשיך להתבונן כמו עד, נטען בדימויים ובתחושות שבמסך. טקסטורה של עור, של בד, של אבן, של מים, של נייר, מתגלגלת למשחקים הטכנולוגיים בזום דרך רקעים שונים, תמונות ונופים שהגוף מזיז. קריאות העריכה המוכרות, משאירות אותנו בתקשורת, בהיענות להקשבה שלנו ושל האחרים. בהקשבה לקשב המשותף. הקולות והסאונד מקבלים בזום את אותו אפקט של התמוזגות, הידחסות לדו-מימד.

הפער בין יחיד וקבוצה מתבטא בחופשיות גדולה להיות גם עצמך וגם אחר. ההרכב גדל והתחלף. היו שנכחו כמעט כל פעם, ואחרים הצטרפו לפעם או פעמים ספורות בלבד. המשחק נשאר פתוח וחופשי למה שיקרה. חופש ומשמעת משותפים. הנוכחות של גופים שונים, רגישויות ואנרגיות שונות, צובעים וטווים התרחשויות חופשיות מכוח משיכה ארצי, חופשיות מהאפשרי ומהמוכר. אחרי הקורונה, גדלה הסקרנות כלפי החלפת חללים. המשתתפים התחילו להחליף חדרים, לצאת החוצה לטבע, להיכנס לזום מארצות אחרות, ולהכניס לזום נופים חדשים. נפתח עניין במרחב משתנה.

ריקודי חדר 2023

למופע בריקודי חדר ליסה בחרה קבוצה מצומצמת, שכללה אותה עצמה, שהובילה את הדבר בעדינות, פתיחות וכריזמה

גדולות, הרקדן סקוט סמית (Smith), רקדן עצמאי שהופיע בפרויקטים רבים באירופה ומופיע עם ליסה שנים רבות, קארן נלסון (Nelson), לא קרובת משפחה) גם היא שותפה ותיקה והופיעה עם ליסה בהרכבים רבים. הקבוצה כללה גם את כרמן פריירו נומר (Pereiro Numer), פאולה זאכאריאס (Zachariias) מארגנטינה, סקוטי הרון (Heron) רקדן-שחקן מארה"ב, בת' בסטוס (Bastos) מברזיל, שפגשה את ליסה בסדנאות הרבות שנתנה שם במהלך השנים ועמוס חץ המנהל האמנותי של הפסטיבל. האפקט של משתתפים מיבשות שונות, משמר את התעתוע של ימי הקורונה, כאשר המרחק הממשי מתבטל דרך הזום.

במופעים בריקודי חדר, ליסה ביקשה ממני להיכנס למרחב המופע, וכמו כולם התחלתי אותו בחדר משלי, אך לא בביתי, אלא חדר אחורי במקום המופע. אחרי כ-20 דקות, נכנסתי לאולם והמשכתי לבצע את הסקור כשה"חדר" שלי הוא אולם המופע. המצלמה ש"הכניסה" אותי למסך נשארה בגוף המחשב שהחזקתי, וכך חלל המופע הצטרף למסך. חלל המופע היה לחלק מהקולאז', וההשתלבות בו נכחה במרחב. הייתה חוויה של בין לבין, נורקתי מהכוכב שלנו למימד אחר, שגרירת החלום, רחוק מהמשתתפים שבזום ו"לבד" מול קהל הצופים. ניסיתי למצוא דרך חזרה, הלוך ושוב, בדרכים שונות, להוציא את המשתתפים מהמסך אל האולם, להראות להם את האולם בו הם נצפים. ניסיתי להעתיק לחלל האולם חומרים של תנועה, צבע ותחושה שהיו במסך, "להכניס" אותי, כשאני בחלל האולם, לקולאז' שבמסך. זו הייתה התנסות אינטנסיבית ומרתקת. הרגשתי שרק טעמנו מהאפשרויות הרבות שהתגלו. הבנתי שהנוכחות של בין לבין המסך והאולם הייתה נכונה לקהל ולמשתתפים בזום. הקישור היה נחוץ לחוויית המופע באולם הממשי. אני מקווה שנתנסה בזה שוב, אולי כשגם שותפים אחרים יופיעו בחללים עם קהל במקומות שונים.

מה מייחד את הסקור?

הסקור מהווה מתווה לכל ריקוד, ויחד עם זה מבטיח דרך עבודה מדויקת, ספציפית, אסופה ומנוסחת. כמנגנון, הוא מעורר עניין כלפי הקשרים בין חישה ותנועה, חישה ומילה, חומר וארגון,

פתוח וסגור, אך מתנהל כמשחק. הוא מנחה פתיחות וסקרנות כלפי מה שקורה, מוביל ומשחרר באותה מידה. נלסון מציעה מנגנון בחירה יצירתי, שמתווה דרך לשיח בין סגנון, שפה ואסתטיקה שונים זה מזה. הפתיחות טמונה בסקור, וההזמנה לשיח בין שונים. בהשוואה לסקורים אחרים דומים, שמזמנים בוז'ומניות ושונות, כאן יש דגש והפנייה לשיח שנובע בין לבין, כדבר שנובט מתוך הבוז'ומניות, כדבר "שלישי" נוסף. השפה נשארת פתוחה ואינדיבידואלית, נתונה לקריאה ולדמיון של המשתתפים ביחס לקבוצה. המנגנון פותח את השונות ואת התקשורת. אנחנו מכוונים לשיח. נשמרת קומפוזיציה אינטואיטיבית, ספונטנית ורפלקטיבית, כזו שקורית בינינו, ובינינו לבין הסביבה שלנו. המנגנון האינטואיטיבי מתבונן בעצמו. הקומפוזיציה נוצרת מתוך העניין במה שנהיה. עניין וסקרנות שנובעים מהסקור ומזיזים את הקומפוזיציה. אנחנו פנויים לבחור בגלל שאנחנו מתבוננים בבחירה. הסקור בונה משחק של דבר והיפוכו – ידוע ולא ידוע, מוכר ולא מוכר, מילולי וטרום מילולי, נמצא ונעלם. לכן הזום נותן הזדמנות נפלאה לדבר שנשאר, נשאר כפי שנהיה.

אני מודה לליסה, כשלעצמי, וכאומנית מחול. אני חושבת שהמצאת ה-*Tuning Scores* זו מתנה גדולה לכולנו. אני מודה לעמוס חץ שהזמין את מופע הזום בפסטיבל *ריקודי חדר*, כחלק ממחויבות ובחירה בריקוד ששואל וחוקר מהו ריקוד. אני מודה לרות אשל שאוספת אותנו אל הכתיבה בפנורמה המגוונת עליה היא שוקדת.

ענת שמגר אומנית תנועה, מופיעה בעבודות סולו ומרבה בשיתופי פעולה עם אמנים מתחומים שונים. בשנים האחרונות מופיעה עם העבודות: *זיקיות* בשיתוף עם הכוריאוגרף והרקדן אורי שפיר, *"כשדיברנו על הכל"* בשיתוף עם המלחינה קיקי קרן הוס, *אפסילון*, וסיפורי מישור בשיתוף עם המוזיקאי ואומן הסאונד תום סולוביצקי, *טיול בארבע* בשיתוף עם נגנית הקונטרבס אור סיני והרקדניות אור אשכנזי ואילת אבידן. עסוקה בצומת שבין אימפרוביזציה וקומפוזיציה: ביצירה דיאלוגית, באסתטיקה של שקט, מיעוט והקשבה. חברת סגל הפקולטה למחול באקדמיה למוזיקה ולמחול בירושלים משנת 1991.